

Hošovskij, Volodymyr Leonidovyč

Charakteristika: Etnomuzikolog

Datum narození/zahájení aktivity: 25.9.1922

Datum úmrtí/ukončení aktivity: 30.12.1996

Hošovskij, Volodymyr Leonidovyč, etnomuzikolog, narozen 25. 9. 1922, Užhorod (Ukrajina), zemřel 30. 12. 1996, Lvov (Ukrajina).

Pocházel z rodiny arménské klavíristky a ukrajinského právníka, kteří se seznámili na studiích v Praze. Studoval na reálném gymnáziu v rodném Užhorodu, následně v Chustu a poté v Praze. Po maturitě v roce 1940 nastoupil na Karlovu univerzitu, kde studoval slovanskou filologii a etnografii, arabštinu a srovnávací jazykovědu. Navštěvoval také přednášky z hudební vědy. V roce 1944 zde ohájil disertaci *Etnografická analýza díla Nikolaje Vasiljeviče Gogola* a obdržel titul doktora filozofie. V době pražských studií i po jejich absolvování působil jako vědecký pracovník v Ústavu pro studium jižní a východní Evropy při Karlově univerzitě.

V roce 1946 se s rodinou vrátil do Užhorodu, kde nastoupil jako vedoucí etnografického oddělení Užhorodského státního historicko-vlastivědného muzea (Užhorodskij deržavnyj istoryko-krajeznavčyj muzej). Roku 1949 absolvoval dálkové studium na Užhorodské státní hudební škole (Užhorodske deržavne muzyčne učylyšče) a o čtyři roky později také dálkové studium na Lvovské státní konzervatoři Mykoly Lysenka (Lvivska deržavna konservatorija imeni Mykoly Lysenka) v oboru hra na kytaru a dirigování. Záhy se stal aktivním účastníkem zakarpatského kulturního života – vystupoval jako kytarista i dirigent orchestru lidových nástrojů, psal hojně hudební kritiky do místních novin a časopisů, připravoval vzdělávací pořady pro rozhlas atd. Od roku 1955 sbíral lidové písně a začal vydávat první práce o hudebních dialektech.

V letech 1961–69 pracoval na Lvovské státní konzervatoři. Nejdříve zde působil jako učitel hry na domru a vedoucí orchestru, později byl ustanoven docentem katedry hudební teorie a skladby, kterou tehdy vedl skladatel Stanislav Ljudkevyč. V roce svého nástupu na lvovskou konzervatoř zde založil Kabinet lidové hudby. V době působení ve Lvově se jako první v tehdejším Sovětském svazu začal zabývat možnostmi využití kybernetiky a lingvistiky při analýze hudebního folklóru a začal promýšlet metody systematizace a katalogizace lidových písní. Brzy však začal pociťovat na svém pracovišti tlak a obviňování z formalistických metod práce. V roce 1969 z konzervatoře odešel a působil na volné noze. V té době se živil zejména příležitostným sestavováním rozhlasových a televizních pořadů, které se mnohdy ani netýkaly jeho odborného zájmu. Za prostředky ukrajinského Hudebního fondu se však mohl vydávat na terénní výzkumy a účastnit se konferencí. V této době rozšířil svůj odborný zájem na hudební folklór veškerého slovanstva, na otázky asimilace a sémiotiku.

Vrcholem jeho bádání v oblasti vývoje systému systematizace, klasifikace a analýzy hudebního folklóru je jeho monografie *U istokov narodnoj muzyky slavjan. Očerky po muzykalnomu slavjanovedeniju*, která vyšla v Moskvě v roce 1971 a v českém překladu pod názvem *U pramenů lidové hudby Slovanů. Studie z hudební slavistiky* (1976). Hošovský v této knize tvrdí a v zápětí dokazuje, že v nápěvu každé lidové písně, kterou máme dnes k dispozici, se udržují rysy hudebního myšlení dávné minulosti, a že v každém nápěvu se projevují zákonitosti lidového hudebního myšlení toho kterého národa. S tím, jak se písně šířily mezi lidem, přizpůsobovaly se kolektivnímu hudebnímu a poetickému myšlení a staly se lidovými. V této druhotné formě pak žijí celá staletí ve značném množství variant, avšak podržují si svůj prazáklad, zformovaný kolektivním lidovým myšlením. A přesto, že se teritoriální písňové varianty mohou mezi sebou značně lišit, lze metodou srovnávací analýzy stanovit jejich archetyp, který Hošovskij chápe jako jednu z reálně existujících

melodických variant analyzované písně, tedy variantu, kterou lze pokládat za nejstarší a jež obsahuje základní prvky zkoumaného písňového typu. Naproti tomu prototyp je podle něj abstraktní model, teoretický předobraz melodických variant jednoho písňového typu, o němž lze předpokládat, že v lidovém hudebním myšlení může existovat jako potencionální písňová struktura. Určujícím znakem pro sloučení písní do písňového typu je podle Hošovského struktura jejich verše a rytmická forma. Analýza písní je tedy do značné míry nezávislá na melodii, textovém syžetu apod. Hošovský si v knize klade otázku: co je charakteristickým rysem folklóru určitého národa? Soubor těchto charakteristických rysů nazývá „hudebním dialektem“, který se může projevovat v syntaxi (rytmická struktura a forma), v morfologii (melodická křivka, intervalové vztahy) či ve fonetice (tempo, charakter a způsob zpěvu). Zmíněnou analytickou práci navrhuje Hošovský zastřešit novou vědeckou disciplínou, kterou nazývá „hudební slavistika“, jíž definuje jako vědu zabývající se srovnávacím studiem slovanského hudebního folklóru. Hudební slavistice vytyčuje dva základní úkoly. Jednak zjistit ve slovanské lidové hudbě jednak společné rysy, jednak kmenové a národní rozdíly a dále provést rekonstrukci písňových archetypů jako platformy staroslovanské lidové hudby a srovnávací analýzou jejich melodických variant určit zákonitosti hudebního myšlení Slovanů. Hošovský tedy ve své teorii do značné míry na etnomuzikologii aplikuje postupy známé z obecné slavistiky, jež se na základě srovnávacího studia současných slovanských jazyků a jejich dochovaných historických variant snaží vytvořit teoretický předobraz těchto jazyků, který nazýváme praslovanštinou. Tato pozoruhodná teorie Volodymyra Hošovského stejně jako jeho chápání hudební slavistiky však dosud nenašla etnomuzikology, kteří by v jeho práci systematicky pokračovali. Hošovského projekt elektronického katalogu písní zaujal v 70. letech arménské folkloristy, kteří mu nabídli pracovní místo v Ústavu věd o umění Akademie věd Arménské sovětské socialistické republiky v Jerevanu. V hlavním městě Arménie našel konečně Hošovský vhodné podmínky ke své práci. Do okruhu jeho odborných zájmů od té doby přibyla systematizace arménské hudebního folklóru. V Jerevanu pracoval až do odchodu do důchodu v roce 1986, kdy se navrátil do Lvova. Založil zde Vědecké centrum výzkumu lidové hudební kultury Karpat (Naukovyj centr doslidžennnja narodnoji muzyčnoji kultury Karpat), ve kterém aplikoval unikátní projekt s názvem Univerzální strukturně-analytický katalog hudebního folklóru (známý pod zkratkou UNSAKAT), který vyvinul v Jerevanu. V závěru života externě vyučoval na katedře folkloristiky Lvovské univerzity, byl vědeckým konzultantem Lvovské vědecké knihovny Vasyla Stefanyka a v roce 1993 zorganizoval První mezinárodní konferenci kybernetické etnomuzikologie.

Dílo:

Dílo literární:

I. Samostatné knižní publikace:

Principy i metody sistematicizacii i katalogizacii narodnych pësen v stranách Jevropy. Ist.-kritičeskij očerk (Moskva 1966); Principles and Methodes of Systematization and Cataloging of Folksongs in European Countries. A Critical Review (Ottawa 1974).

Kopleksnyj analiz pëсни. Analitičeskije karty Generalnogo Kataloga ruskoy narodnoj pëсни (Moskva 1967).

Ukrajinskije pëсни Zakrarpat'ja (Moskva 1968); Ukrajinski pisni Zakarpattja (Lvov 2003).

U istokov narodnoj muzyki slavjan. Očerki po muzykalnomu slavjanovedeniju (Moskva 1971); U pramenů lidové hudby Slovanů. Studie z hudební slavistiky (Praha 1976).

Armjanskij universalnyj strukturno-analitičeskij katalog muzykalnogo folklora (Jerevan 1975).

ARUNAK. Armjanskaja Universalnaja Analitičeskaja Karta (Jerevan 1975).

Gorani: K tipologii armjanskoy pëсни (Jerevan 1983).

II. Ostatní (výběr s přihlédnutím k bohemikálním aspektům):

Vystuplenije čechoslovackogo kvarteta Vlacha v Užgorodě (Zakarpatskaja pravda, 17. 11. 1959, č.

270).

Koncert češského noněta (Sovětskoje Zakarpat'je, 20. 12. 1959, č. 298).

Vystupaje Mirka Pokorna (Zakarpatska pravda, 28. 2. 1960, č. 50).

Česki narodni pisni ta tanci (Narodna tvorčisť ta etnohrafija, 1961, č. 4, s. 146–147).

České a slovenské písně v ukrajinském folklóru Zakarpatské oblasti USSR (Český lid, 1961, č. 5, s. 203–211).

Doplněk k článku České a slovenské písně v ukrajinském folklóru Zakarpatské oblasti USSR (Český lid, 1962, č. 2, s. 74–76).

Lystuvannja Ivana Paňkevčyča z Filaretom Kolessoju (in: Naukovyj zbirnyk muzeju ukrajinskoji kultury u Svydnyku, Prešov 1969, 107–147).

Katalogizační analýza. Algoritmus úplného formalizovaného popisu (in: Informácie slovenskej národopisnej spoločnosti, Bratislava 1974, s. 59–79).

Antimetabola (Národopisné aktuality, 1978, č. 3, s. 203–208).

Ukrainische Wechselgesänge der Ostkarpaten als semiotisches System (in: Stratigrafische Probleme der Volksmusik in der Karpaten und auf dem Balkan, Bratislava 1981, s. 133–140).

Melodičeskije paradigma pěsen clovacko-ukrainskogo areala (in: Sborník prací Filozofické Fakulty brněnské univerzity, H 19–20, Brno 1984, s. 33–44).

Profesor Ivan Paňkevč u mojemu žytti (in: Materialy naukovoji konferenciji, prysvjačeni pamjati Ivana Paňkevčyča, Užhorod 1992, s. 141–145).

Kybernetická etnomuzikologie. Prameny – podstata – perspektivy (Český lid, 1992, č. 1, s. 1–6).

Literatura:

I. Lexika

Muzykalnaja encyklopedija (Moskva 1974).

Encyklopedy of Ukraine (díl 2., Toronto 1984).

Muzykalnyj enciklopedičeskij slovar (Moskva 1990, 1991).

Encyklopedija Podkarpatskoj Rusi (Užhorod 2001).

Encyklopedija Lvova (Lviv 2006).

II. Ostatní

Hajdaj, M.: Čechoslovacko-ukrajinski vzajemyny v sučasnij folkloryctyci (Kyjev 1963).

Durnev, I.: Triumf učonogo (Slava Rodiny, 31. 7. 1965, č. 179).

Durnev I.: Melodii izučajet mašina (Lvovskaja pravda, 17. 7. 1966, č. 139).

Zemcovskij I.: Folkloristika kak nauka (in: Slavjanskij muzykalnyj folklor. Staťi i materiály, Moskva 1972, s. 68–69).

Hryca, Sofija: Narada muzykoznavciv. Vilňus (Narodna tvorčisť ta etnohrafija, 1973, č. 5, s. 64–69).

Krasinskaj A.: Vstrječa folkloristov v Vilňuse (Muzykalnaja žizň, 1973, č. 16, s. 19–20).

Vetterl, K.: U istokov narodnoj muzyky slavjan (Český lid, 1973, č. 1, s. 60–61).

Hrabalová, Olga – Hrabal, František: Hošovskij a jeho cesta k pramenům lidové hudby Slovanů (in: U pramenů lidové hudby Slovanů. Studie z hudební slavistiky, Praha 1976).

Ostrazi S.: Písně v Arménii (Svět obrazů, 20. 2. 1976).

Pravďuk O.: Ukrajinska muzyčna folkloryctyka (Kyjev 1978).

Mušynka Mykola: Volodymyr Hošovskij a moderná etnomuzikológia (Slovenský národopis, 1987, č. 4, s. 650–656).

Rupňak, L.: Na Holhofu z pisneju (Vilna Ukrajina, 16. 12. 1989).

Ivanyckij A.: Ukrajinska muzyčna folkloristika. Metodolohija i metodika (Kyjev 1997).

Mušynka, Mykola: Vyperedyv svoju dobu. Z pryvodu smerti Volodymyra Hošovskoho (Karpatskyj kraj, 1997, č. 6/10, s. 100–102).

Mušynka, Mykola: Etnomuzykoloh, jakyj vyperedyv svoju dobu. Z pryvodu smerti Volodymyra Hošovskoho (Narodoznavči zošyty, 1997, č. 6, s. 410–414).

Pamjati vydatnoho včenofo-folklorysta (Novyny Zakarpattja, 6. 2. 1997, č. 19).

Rojterštejn, M. – Rabinovič, B.: 30 děkabryja 1996 goda skončalsja Vladimir Leonidovič Gošovskij

(Muzykalnoje obozrenije 1997, č. 2).

Hrabalová, Olga: Zemřel Volodymyr Hošovskij (Český lid, 1997, č. 3, s. 252–253).

Mušinka, Mikuláš: Etnomuzikolog, který předstihl svou dobu. K nedožitým narozeninám

Volodymyra Hošovského (Národopisná revue, 1997, č. 3/4, s. 148–150).

Mušinka, Mikuláš: Za Volodymyrom Hošovským (Slovenský národopis, 1997, č. 1, s. 107–110).

Stęszewski, J.: Zmarł Wołodzimierz Hoszowski (Ruch muzyčny, 23. 3. 1997, č. 6).

Pacičnyk, V.: Kompjuter u folkloryctyci – vydkryttja ukrajinskoho včeno (Prosvita, 12. 2. 1998).

Narodni pisni ja gytja svoje prysvjatyv. Materialy mižnarodnoji naukovo-praktyčnoji konferenciji, prysvjačenoji pamjati vydatnoho ukrajinskoho etnomuzykologa Volodymyra Hošovskoho (Lvov 2001).

Maďar-Novak, V.: Zakochanyj u predkovičnist' (Zakarpatska pravda, 31. 10. 2002).

Hudzovatyj, I.: Chto zabude Maternu pisnu (Holos Ukrainy, 14. 2. 2003, č. 29).

Maďar-Novak, V.: Volodymyr Hošovskij i muzyčna folklorystyka Zakarpattja. Do 80-riččja z dnja narodžennja včeno (in: Náš kultúrno-historický kalendár 2003, Užhorod 2003, s. 20–23).

Pasičnyk, V.: Ekspedycijna dijálnist' V. Hošovskoho na Bojkivščyni (in: Tradycijna narodí muzyčna kultura Bojkivščyny, Lvov 2003, s. 110–125).

Pasičnyk, V.: V. Hošovskij. Žyttja i tvorčist' (Žyvitoky, 2004, č. 3/4, s. 20–21).

Profesijna muzyčna kultura Zakarpattja. Etapy stanovlennja (Užhorod 2005).

Pamjati Volodymyra Hošovskoho (Lvov 2006).

Volodymyr Hošovskij. Biobibliohrafičnyj pokažčyk (Lvov 2007).

Petr Ch. Kalina

Stat' vznikla s finanční podporou Grantového fondu děkana Filozofické fakulty MU pro rok 2008.

Datum poslední změny: 17.12.2008